

Oponentský posudek na dizertační práci

Název práce: „Multidimenzionální analýza impulzivity u respondentů s antisociální poruchou osobnosti a komorbidní ADHD poruchou ve vězeňském prostředí.“

Autorka: Mgr. Kateřina Příhodová

Studijní program: Psychologie

Studijní obor: Lékařská psychologie a psychopatologie

Pracoviště: 1. LF UK

Oponent: Mgr. Bc. Pavla Linhartová, Ph.D.

Předkládaná dizertační práce je založena na šesti publikovaných odborných článcích v časopisech s impact factorem, u nichž je autorka práce první autorkou nebo spoluautorkou. Práce je rozdělena na hlavní část a část autoreferátu. Tematicky se práce zabývá aktuálním a společensky významným tématem impulzivity ve vztahu k agresi (a dále k ADHD) u vězeňské populace. V posledním desetiletí je v odborné literatuře kladen stále větší důraz na to, že impulzivita je jednak spojena s řadou rizikového, heteroagresivního či autoagresivního chování, a zároveň že impulzivita je multidimenzionální konstrukt a jednotlivé klinické populace vykazují zvýšenou impulzivitou často v odlišných dimenzích. Vzhledem k tomu, že impulzivita může teoreticky významně přispívat k agresivnímu chování u trestaných osob, poznatky ohledně podoby impulzivity u této populace mohou přispět k vývoji a uplatnění vhodných způsobů intervencí a léčby u těchto osob, a tak potenciálně ke snížení agresivního chování.

V autoreferátu studentka přehledně popisuje výzkumný záměr, metodologii výzkumu a souhrn výsledků. Data pro dizertační práci byla sebrána ve věznicích od osob ve výkonu trestu a srovnávána se zdravým vzorkem. Studentka se zaměřila na sebeposuzovací/osobnostní měřítka impulzivity, (Barrattova škála, Delay of Gratification škála a škála UPPS-P), dále doplněna dotazníkem zaměřeným na agresi a ADHD symptomy. Z naměřených dat poté autorka publikovala několik studií, které jsou prezentovány v hlavní části práce.

Co se metodologie týče, mám na autorku tři hlavní otázky. Za první, poměr osob ve vzorku vězněných a ve zdravém vzorku je velmi nerovný. Proč k tomuto došlo? Je škoda, že autorka nedoplnila zdravý vzorek tak, aby byl k vězeňskému vzorku párován demografickými parametry. Z publikovaných článků nicméně vyplývá, že se autorka snažila tento nedostatek reflektovat ve statistické analýze. Za druhé, jak sama autorka opakovaně píše, některé z použitých škál mají problematické psychometrické vlastnosti (zejména Barrattova škála). Výsledky by proto bylo vhodné doplnit o analýzu konstruktové validity škály přímo na aktuálním vzorku, byla taková provedena? Za třetí, v hlavní části práce autorka přehledně a podrobně popisuje i jiné než sebeposuzovací/osobnostní modely impulzivity, které byly použity ve výzkumné části. Zajímaly by mě důvody, proč se autorka rozhodla nezařadit do testování také behaviorální testy impulzivity?

Z výsledků práce autorka vyzdvihuje, že vězeňská populace skórovala více oproti zdravému vzorku ve většině subškál Barrattovy škály impulzivity a v negativní a pozitivní urgenci ze škály UPPS-P, tedy v „emoční impulzivitě“. Zásadním výsledkem pak je, že emoční impulzivita predikovala agresi v obou zahrnutých vzorcích. U vězeňské populace, ale nikoliv u zdravé populace, pak agresi predikoval také Deficit ve svědomitosti (ze škály UPPS-P). Jedná se bezesporu o zajímavé výsledky směřující k cestám, jak agresivní chování snižovat. Z mého pohledu autorka nedostatečně podrobně v diskuzi vysvětluje, jak mohou být jednotlivé výsledky práce užitečné ve forenzní/klinické praxi, což je pro práci opět škoda.

Největší výhrady mám k formálnímu zpracování zejména části práce a prezentace publikovaných prací. V úvodu hlavní části práce autorka sice prezentuje podrobně jednotlivé aspekty impulzivity včetně jejich neurálních korelátů, behaviorální a neurální aspekty impulzivity se však nijak nepromítají do výzkumné části. Hlavní části práce chybí vysvětlení záměru výzkumu, propojení jednotlivých prací a jakýkoliv závěr (který je však popsán v autoreferátu). Výsledky jsou rovněž prezentované nepřehledně se zahlcujícím množstvím a velikostí tabulek, namísto souhrnných hlavních výsledků a jejich popisu. Úvod práce by rovněž mohl být doplněn o nejnovější poznatky v oblasti – tj. studie z posledních několika let.

Otázky na autorku k obhajobě dizertační práce:

1. Proč je vzorek vězeňské populace a vzorek zdravé populace nevyrovnaný v počtu zahrnutých participantů a jejich demografických charakteristikách? Jak jste se v práci vyrovnala s tímto limitem?
2. Byla provedena analýza konstruktové validity Barrattovy škály a UPPS-P škály na sebraných datech? Pokud ne, můžete ji doplnit a okomentovat?
3. Jaké behaviorální testy impulzivity by podle vás bylo vhodné doplnit ve studiu impulzivity u vězeňské populace?
4. Jaká konkrétní doporučení pro praxi navrhuje na základě vašich konkrétních výsledků?
5. Vyšly v posledních třech letech další studie impulzivity u vězeňské populace? Jaké je případně srovnání výsledků nejnovějších studií s vašimi výsledky?

Závěr

Přestože mám řadu výhrad k formě dizertačního textu a prezentace výsledků, stejně jako několik metodologických otázek, autorka prokázala dovednost výsledky efektivně publikovat a práce přináší nové a pro praxi důležité poznatky. Z hlediska požadavků na titul Ph.D. vnímám proto práci jako dostačující a doporučuji ji k obhajobě.